

NEUSTREZNOST FRANCOSKIH KIT

DR. BOJAN KNIFIC

Ustrezno urejanje dekliških in ženskih pričesk je v primerih, ko folklorne nastopajo razkrite, eno ključnih dejanj, ki bistveno prispeva k prepričljivosti celotne kostumske podobe. Urejenost pričesk je sicer v mnogo primerih mogoče zaznati tudi tedaj, ko so folklorne pokrite, saj urejenost las vpliva na obliko, ki jo daje pokrita glava, oziroma so lasje deloma tudi vidni. A razmislek o urejenosti las pod pokrivali ni namen tega razmišljanja, je pa namen prispevka opozoriti bralce, da v folklornih skupinah urejanje las s francoskimi kitami ni ustrezno.

Ob spremljanju razvoja kostumiranja folklornih skupin od njegovih začetkov v času med obema svetovnjima vojnama pa do danes lahko opazimo različno urejenost pričesk. V zgodnejših obdobjih kostumiranja je na nekaterih območjih urejenost las sledila sočasni oblačilni modi, pogosto opazimo, da izpod pokrival na različnih mestih, predvsem pa na čelo uhajajo pristriženi lasje (t. i. frfru), po sodobni modi urejeni lasje so zaznamovali kostumsko podobo v primerih, ko folklorne niso bile pokrite ipd.

Podlaga razmišljanju o tem, kako naj bo urejena pričeska, temelji na nekdanjih pričevanjih, da dekletom in ženam razen v izjemnih primerih niso strigli las. Ti so bili pri dekletih in ženah iz kmečkega okolja skorajda do konca 19. stoletja večinoma brez izjem dolgi po celi glavi, nekako do srede 20. stoletja pa se bolj izjemoma kot praviloma pojavljajo primeri, ki pričajo o striženju – pogosteje pri otrocih in v okoljih, kjer se je kmečka kultura prepletala z delavsko, trško ali meščansko.

Otroške folklorne skupine

Z urejanjem las, ki bi sledilo pričevanjem o nekdanjem oblačenju ljudi na določenih območjih, so imele velike težave otroške folklorne skupine, kajti zlasti za neporočena dekleta je veljalo, da razen ob priložnostih, ko so se pokrila zaradi mraza ali

Urejena pričeska članice Mlajše folklorne skupine Dragatuš.
(Foto: Janez Eržen, Semič, 12. 5. 2011.)

umazanega dela, niso bila pokrita. Temu so sledile tudi otroške folklorne skupine. Te so se v preteklosti odločale med več bolj ali manj ustreznimi možnostmi:

- folklorne so bile razoglave, njihove pričeske pa so bile urejene pretežno po sočasni modi, kar nikdar ni veljalo za ustrezno,
- folklorne, ki so bile razoglave, so imele lase spete v čopke, kar je večinoma veljalo za manj ustrezno,
- razoglave folklorne so imele spletene kite, kar je veljalo kot ustrezno,
- folklorne so bile pokrite, kar je veljalo za ustrezno, če je bilo usklajeno s celotno podobo,
- folklorne so se posluževale več navedenih možnosti.

V osemdesetih in devetdesetih letih 20. stoletja, ko so se za otroke začeli bolj množično izdelovati folklorni kostumi, ki niso predstavljali pomanjšane in navadno okrnjene kopije kostumov odraslih – pogosto so jih imenovali »pastirske obleke« –, se je bolj intenzivno začela razvijati tudi misel o ustreznem urejanju pričesk. Te naj bi bile urejene tako, da bi bilo videti, kot da imajo dekleta dolge lase spletene v kite, če imajo kratke lase, pa naj bi bila pokrita z ruto. Ker so imela dekleta otroških folklornih skupin sorazmerno pogosto spredaj kratko pristrižene lase, zadaj pa dolge, in ker v tem primeru ni bilo mogoče splesti dveh preprostih kit, kar je veljalo za najbolj ustrezno, so se začela posluževati dveh možnosti:

- da so spletla eno (manj ustrezno) ali dve navadni kiti (bolj ustrezno) in prednje lase z lasnicami spela h glavi,
- da so spletla eno (manj ustrezno) ali dve (bolj ustrezno) francoski kiti¹.

Francoske kite, za katere moram jasno zapisati, da jih v urejanju pričesk deklet iz kmečkega okolja do druge svetovne vojne ni zaznati, so se pri mnogih otroških skupinah uveljavile kot najbolj idealna rešitev. Mnoge ugledne otroške folklorne skupine so po tem prav slovele ter dajale zgled vsem drugim. Tudi članice otroških folklornih skupin so ponekod kar teknovali med seboj, katera bo imela lepše spleteno francosko kito.

Resnici na ljubo smo tako urejanje las spodbujali tudi strokovni spremljevalci srečanj. Zavedali smo se, da je prav, da so članice otroških folklornih skupin večinoma razoglave in da imajo urejene pričeske. Kako urejene, je bilo vprašanje, ki do danes ni dobilo dokončnega odgovora, je pa pripeljalo do naslednjega stališča:

Prva, najboljša možnost: dekleta naj imajo lase urejene čim bolj v skladu s pričevanji, po katerih imajo oblikovano kostumsko podobo (večinoma po pričevanjih s fotografij in drugih virov).

Druge ustrezne možnosti:

- če imajo dekleta po celi glavi dolge lase, imajo lahko spleteni dve navadni kiti, ki padata po hrbtu ali sta (zlasti pri večjih otrocih) speti h glavi,
- če imajo dekleta spredaj kratke lase, zadaj pa dolge, naj imajo spleteni dve navadni kiti, sprednji lasje pa naj bodo z lasnicami čim manj vidno speti h glavi (pri tem je v pomoč ustreznemu urejanju lak za lase, gel ...), preča naj teče po sredini glave,

¹ Francoska kito se od navadne loči po tem, da se pri njej pri prepletanju dodaja pramene las. Navadna kito je spletena iz šopa las, francoska pa lase sproti vpleta, kar omogoča, da se kito začne pletiti vrh glave in da se vanjo vpletejo tudi krajši lasje. Osnovni postopek pletenja je enak kot pri navadni oz. angleški kiti, le da ji sproti dodajamo tanjše pramene las. Pletenje se običajno prične na temenskem ali celo nizko na čelnem delu lasišča in potuje navzdol proti zatilju. Ob pletenju zajemamo manjše pramene las z obeh stranskih delov lasišča (enkrat leva, drugič desna, spet leva itd.), ki jih potem združujemo v navadno kito in na koncu spnemo.

Dosledno urejene pričeske članic Akademске folklorne skupine Študent iz Maribora.
(Foto: Janez Eržen, *Le plesat me pelji 2010*, 2. del, Maribor, 9. 10. 2011.)

c) če imajo dekleta kratke lase, naj bodo pokrita,
č) za prepričljivost naj se uporabljajo lasni vložki.

* Pletenje francoskih kit je dopuščeno le v primerih, ko boljša možnost ne obstaja.

Odrasle folklorne skupine

Tudi pri odraslih folklornih skupinah se je že pred desetletji uveljavila uporaba francoskih kit, pogosto v primerih poustvarjanja belokranjskega izročila ali pa tedaj, ko naj bi se kostumska podoba navezovala na zgodnejša pričevanja o oblačenju deklet, še zlasti, če je šlo za dodajanje lasnih vložkov folklornicam, ki so imele

kratke lase. Če je v slednjem primeru vključevanje francoskih kit morda dopustno, pa ni dopustno tedaj, ko folklorna skupina s svojo podobo interpretira oblačenju v času poenotene oblačilne mode – torej v času od srede 19. stoletja naprej. Kostumska podoba, ki je oblikovana na podlagi pričevanj s fotografij, ne bi smela vključevati francoskih kit, katerih konci padajo po hrbtu, kajti to je v izrazitem nasprotju z videzom, ki ga je mogoče razbrati z velike večine fotografij, ki pričajo o urejanju pričesk v tem času. Še manj primerno je, če so lasje tako kratki, da je sicer mogoče splesti francosko kito, a ta zaradi kratkih las niti ne pada po hrbtu, temveč je zaključena že nad ramo.

Dosledno urejene pričeske članic Akademске folklorne skupine Študent iz Maribora.
(Foto: Janez Eržen, *Le plesat me pelji 2010*, 2. del, Maribor, 9. 10. 2011.)

Primerno spletena navadna kita dekleta iz Otroške folklorne skupine Jurij in Marjetica, Osnovne šole Ob Dravinji iz Slovenskih Konjic. (Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje otroških folklornih skupin, Rogaška Slatina, 21. 4. 2011.)

In kakšne so ustreznejše rešitve? Najbolje bi bilo, če bi imela dekleta tako dolge lase, da bi bilo mogoče splesti kite in jih na način, ki ustreza pričevanjem o oblačenju na določenih območjih in v določenih časih, speti h glavi. Če ustrezno dolgih las nimajo, sta možni le dve dobri rešitvi:

- a) čim manj opazno dodajanje lasnih vložkov, ki morajo biti lepo vključeni in barvno usklajeni z lasmi folklornice,
- b) uporaba pokrival.

Pričeska s francoskima kitama, ki glede na v prispevku zapisana stališča ni ustrezna. (Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje otroških folklornih skupin, Rogaška Slatina, 21. 4. 2011.)

Za konec

Naj za konec ponovno poudarim, da je urejanje pričeske s francosko kito manj primerno pri otroških folklornih skupinah in povsem neustrezno pri odraslih – še zlasti če te interpretirajo oblačilno podobo kmečkega prebivalstva po sredini 19. stoletja. Neustrezno rabo francoskih kit je mogoče opaziti pri mnogih odraslih folklornih skupinah, ki imajo sicer izjemno lepo izdelane folklorne kostume, a celotno podobo neustrezno dopolnjujejo prav s pričeskami, ki ne zmorejo zakriti podobe kratkih las. Zato bi bilo pravzaprav za vse, ki se želijo predstavljati v podobi, ki ne vključuje pokrival, nujno, da si zagotovijo ustrezne lasne vložke. Nekatere, zlasti odrasle folklorne skupine jih zelo prepričljivo uporabljajo že dalj časa, in če jih uporabljajo ustrezno, je njihova podoba prav izjemna.

Če je bilo pred leti lasne vložke težko dobiti, je danes drugače. Bolj ali manj ustrezne nadomestke lastnih las, ki so izdelani iz naravnih las ali umetnih surovin, ponujajo nekatere trgovine, ki so specializirane za to dejavnost, izjemoma jih najdemo v prodajalnah, ki ponujajo dodatke za urejanje ženskega telesa, kakovostne pa ponujajo nekatere gledališke hiše. In če smo pripravljeni vložiti veliko denarja za nakup ustreznega blaga in izdelavo folklornih kostumov, naj nam ne bo žal denarja in truda, ki je potreben, da bi dosegli zeleno končno podobo. Prvi korak storimo s tem, da se zavedamo, kakšna rešitev bi bila pri urejanju pričesk najustrežnejša, sledili pa bodo koraki, povezani z vzgojo, učenjem in nakupi, ki bodo vodili k zelenemu cilju.

Primerno urejena pričeska. (Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje odraslih folklornih skupin, Blagovna, 13. 5. 2011.)